



## Korta texter om Torsåker

I denna uppgift får ni läsa några korta texter om händelserna i Torsåker. Händelser som hände på 1600-talet. Men hur vet man det? Och hur kan man vara säker på att det som hänt faktiskt har hänt? Fundera gärna på det när du läser texterna.

Texterna handlar om några särskilda händelser:

- Visgossarna vid Torsåkers kyrka
- Rättegångarna i Hammar
- Vandringen till Bålberget





## Visgossarna vid Torsåkers kyrka

Under häxprocesserna var det vanligt med barnvittnen. Det innebar att det var barn som vittnade i domstolarna, eftersom en av de vanligaste anklagelserna var att häxorna kidnappade barn och förde med sig dem till Blåkulla.

På den här tiden var det många som trodde att barn inte kunde ljuga. Det stod nämligen i bibeln att barn som berättade något mycket allvarligt aldrig ljög. Och därför trodde de allra flesta på barnen, trots att många av dem ljög.

Men alla ljög inte. Åtminstone inte av egen vilja. En del hade blivit hotade eller tvingade av något annat barn, eller en vuxen. I Torsåker var det till och med prästen, Lars Hornaeus, som hotade barnen så att de skulle vittna mot sin mamma. Detta vet vi tack vare att hans barnbarn, Jöns Hornaeus, har gjort en nedteckning av allt som skedde i Torsåker.

En dag kom det två gossar från Nordingrå till Torsåker. Det var under den värsta häxpaniken. Alla var rädda för häxor, och alla var rädda att bli utpekade som häxor. Dessa gossar påstod att de kunde se ett märke på häxorna som de fått från djävulen när de varit i Blåkulla – Häxmärket.

Gossarna fick anställning som ”visgossar” hos Lars Hornaeus, och i uppgift att stå utanför kyrkporten och peka på de som bar märket. De kallades för visgossar just för att de *visade* vilka som var häxor. För varje utpekande fick de en slant. Så desto fler anklagade, desto högre lön.

Visgossar fanns på flera håll. De var ofta föräldralösa pojkar som drog omkring i byar och socknar. Eftersom många vuxna var rädda för att deras barn skulle kidnappas av häxor var det många som bjöd in pojkarna för mat och husrum i utbyte mot att de skulle peka ut traktens häxor. Men om de inte fick någon mat eller sovplats kunde det å andra sidan vara orsak nog till att peka ut någon ...





## Rättegångarna i Hammar

Det var många som blev utpekade av visgossarna. Efter att de blev utpekade fanns det ett stort antal anklagade att rannsaka. Detta började 15 oktober 1676 på gästgivaregården i Hammar. Enligt protokollet från förhören hade man "Extra ordinarie Ransachning öfwer Trullwäsendett uthi Torsåkers Giäldh".

De anklagade kom från tre olika socknar: Torsåker, Dahl och Ytterlännäs. Från Torsåker var de lite mer än 20 som blev anklagade, och 20 av dem dömdes som skyldiga. 18 var kvinnor och 2 var män.

personer vittnade mot dem. Bland dem var deras egna barn, makar, systrar, bröder, vänner och grannar.

Många av de som själva var anklagade vittnade själva. Brita, en gift kvinna med flera barn, vittnade mot 15 andra kvinnor. Hon själv, och de hon vittnade mot, dömdes till döden.

51 av vittnena var 18 år eller under. Den yngsta var 6 år. Fyra av dem var 7 år. Fem var 8 år, och så vidare.

Efter rättegångar och förhör höll man de anklagade inspärrade, men man hade ingen som vaktade dem. Dörren var endast reglad utifrån, så att när någon sockenbo gick förbi kunde den lyfta regeln och de fängslade fick komma ut och sträcka på sig. Ingen flydde. De visste att de inte kunde gömma sig. Hela socknen var emot dem. Ingen hade velat hjälpa dem. Dessutom satt de fängslade under vinterhalvåret, så om de hade försökt gömma sig ute hade det varit mycket svårt att överleva.

Istället gick de tillbaka in och någon annan som gick förbi lade återigen på regeln.

Eftersom så få sockenbor brydde sig om de anklagade fick de väldigt lite med mat. Inte ens släktingar ville beblanda sig med dem som kunde vara häxor.





## Vandringen till Bålberget

Många har funderat på varför så många erkände, trots att alla var oskyldiga. En anledning kan ha varit att man inte trodde att straffet skulle bli så hårt. Desto snabbare man erkände och det hela var över, desto snabbare kunde man få komma hem till sin gård och sin familj. Men så blev det inte.



Efter flera månader i fängelse togs alla de 71 anklagade till kyrkan i Torsåker. Där hölls en straffpredikan, och de som erkänt sina brott kunde få nattvarden. Det var nu många insåg att de skulle avrättas. Både familjemedlemmar och anklagade. Allt var på riktigt.

När man insåg vad som skulle komma ska de anklagade skrika och ropa högt i panik. Man ropade att det skulle bli hämnd över dem som orsakat deras oskyldiga död.

Sedan började alla gå upp mot Bålberget där avrättningarna skulle ske. Sockenborna höll spetsgård, som innebar att männen höll vassa spets och spjutar i en cirkel kring de anklagade så ingen kunde fly. På vägen upp mot berget svimmade en del av vetskapen om att de skulle avrättas. De var också matta och troligen undernärda efter att i många månader varit inspärrade med knappt något att äta. De som svimmade släpades och bars upp på berget av deras anhöriga.